

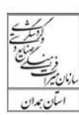
پل تاریخی فرهاد آباد در قروه

پیمان کریمی سلطانی¹

¹ دانشجوی دکتری ژئومورفولوژی دانشگاه رازی کرمانشاه. 09183706626 - kpeyman56@yahoo.com

چکیده:

پل ها و آب بند ها از بناهای غیر مذهبی هستند که در ادوار گذشته در مسیر جاده های کاروانی، راه های ورودی و رود ها ایجاد می شده اند. مهمترین پل ها در مسیر جاده های کاروانی و مکان هایی که طغیان آب رودخانه ها غیر قابل کنترل بوده، بنا شده اند. در بین آثار تاریخی پل ها جزو آثاری هستند که مظلوم واقع شده و علیرغم پتانسیل بسیار بالایی که به سبب جذب همزمان اکوتوریسم ها و گردشگران تاریخی و فرهنگی دارند، چندان مورد مطالعه و توجه قرار نگرفته اند. از این رو، در این مقاله ابتدا به بررسی تاریخی پل و پل سازی در دنیا پرداخته شده و سپس وضعیت پل سازی در دوره های مختلف تاریخی ایران بررسی گردیده و نهایتاً، پل فرهاد آباد قروه به عنوان یک سایت گردشگری، از نظر معماری و ویژگی های جغرافیایی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفته است. ساخت پل های سنگی به دوران قبل از رومیها بر می گردد که در خاورمیانه و چین پل های زیادی بدین شکل برپا شده است. در اروپا نیز اولین پل های طاقی را 800 سال قبل از میلاد مسیح، برای عبور از رودخانه ها از جنس مصالح سنگی ساخته اند. اغلب پل های ساخته شده توسط رومیها از طاقهای سنگی دایره شکل با پایه های ضخیم تشکیل یافته است. در ایران نیز رونق پل سازی تا قبل از ورود اسلام مربوط به دوره ی ساسانی می باشد که در این دوره پل سازی در ایران از رونق خاصی برخوردار بوده است و در دوره های تاریخی پس از اسلام نیز دوره ی صفویه از دوره هایی بوده که پل و پل سازی از شکوفایی خاصی برخوردار بوده است. پل فرهاد آباد که در روستایی به همین اسم و بر روی رودخانه تلوار، از شاخه های رودخانه قزل اوزن واقع شده، قدمت چند صد ساله دارد اما به سبب ویژگی های معماری و رونقی که پل سازی در دوره ی صفویه داشته، ساخت آن به این دوره نسبت داده شده است. این پل از نوع پل های جناقی و دارای 8 دهانه می باشد که دهانه وسطی از سایر دهانه ها بزرگتر می باشد. پل فرهاد آباد قروه به سبب سبک خاص معماری، پتانسیل تبدیل شدن به یک سایت گردشگری فرهنگی-تاریخی را داراست. همچنین، به سبب طبیعت بکر محیط اطراف آن، قابلیت جذب اکوتوریسم را نیز دارد.

کلمات کلیدی: پل های ایران، پل فرهاد آباد، قروه، بناهای تاریخی، گردشگر.

مقدمه:

پل ها گذرگاه هایی بر روی رودها و دره ها هستند که به منظور تسهیل در رفت و آمد و کنترل طغیان آب رودخانه های غیر قابل کنترل، ساخته شده اند. فرآیند ساخت پل از زمانی شروع شد که بشر برای تسهیل تردد خود از روی نهرها، دره ها، مسیل ها و دسترسی آسان به این اماکن، به فکر قرار دادن تنه درختان و سنگ ریزه ها بر روی رودخانه ها، به منظور مهار آب و مشخص کردن مسیر جریان آن ها افتاد. پل طاقی است روی رودخانه، دره، یا هر نوع گذرگاه که رفت و آمد را ممکن می سازد. امروزه در مبحث مدیریت شهری، پل را سازه ای برای عبور از موانع فیزیکی قلمداد می کنند تا ضمن استفاده از فضا بتواند عبور و مرور و دسترسی به اماکن را تسهیل کند.

واژه پل که در پهلوی به صورت (Puhl) آمده، در زبان فارسی به صورت پول نیز به کار رفته است. ساخت پل های سنگی به دوران قبل از رومی ها برمی گردد که در خاور میانه و چین پل های زیادی به این شکل برپا شده است. در ایران نیز ساختن پل های کوچک و بزرگ از زمان های بسیار قدیم رواج داشته و پل هایی نظیر سی و سه پل، پل خواجه و پل کرخه بیش از 400 سال قدمت دارند. در زبان عربی واژه های جسر و قنطره به معنای پل است؛ با اینکه لغت شناسان عرب این دو واژه را به یک معنا گرفته اند، در عین حال تفاوت هایی هم میان آنها گذاشته اند و قنطره را به معنای پل سنگی یا آجری (قوس دار) گرفته اند. علاوه بر این، قنطره گاه به معنی مجرای آب، سد و قلعه هم به کار رفته است. در متون تاریخی و جغرافیایی معمولاً جسر به معنای پل های قایقی یا چوبی به کار رفته است و احتمالاً از همین روست که برخی از محققان تصریح کرده اند که جسر به معنای پل زورقی یا چوبی است.

احتمالاً قدیمی ترین و ابتدایی ترین شکل پل به زمانی بازمی گردد که بشر توانست با استفاده از تنه درختان و سنگ های بزرگ، امکان عبور از نهرها و دره ها و مسیل ها را فراهم آورد. از این رو ساخت پل و استفاده از آن در مناطق کوهستانی و دارای عوارض طبیعی، بیش از نواحی مسطح و کویری معمول بوده است. اما پل های واقعی از وقتی شکل گرفتند که تکیه گاه و پایه های پل ابتدا آماده می شد و سپس یک تخته سنگ یا چند تیر چوبی را روی دو پایه می نهادند و روی آنها را تخته پوش